

O Gud. Du som är Konungarnes krona och Martyrernas seger: förläna oss nådigt, att den helige Konung och Martyr Olofs fromma beskydd inför dig måtte sålunda verka hos oss, att vi genom din mäktiga nåd, som vi förhårliga uti hans lidande, måtte undfå den krona som är utlovad dem som älska dig; genom Jesus Kristus vår Herre. Amen.

Vad här har sagts må tjäna till en förklaring varför det glatt oss att kunna knyta samman forntid och nutid genom att ge Tylö-sands kapell S. Olofs namn.

Knut Peters.

Stiftet som liturgisk enhet.

Tyngdpunkten i Svenska kyrkans gudstjänstliv är förlagd till sockenkyrkan, i vilken församlingen samlas kring sockenprästen till söndaglig högmässa. Präst och församling utgör en liturgisk enhet. Sockenprästen är andlig husfader för sina församlingsbor, sin andliga familj. Han undervisar dem, leder dem och bryter brödet för och med dem i den heliga måltiden, Nattvarden. Detta gäller även centralhelgedomen, domkyrkan, stiftskyrkan. Den är andligt hem för domkyrkoförsamlingen, samlad till bön kring domprosten. Administrativt äro församlingarna samlade till stiftet, styrt av biskopen. Men stiftet utgör icke blott en administrativ enhet utan också en liturgisk enhet, stiftets innebyggare, präster och lekmän utgöra en andlig familj, samlad kring biskopen som andlig fader. Detta kommer till uttryck i vissa kyrkliga akter. Först och främst tänka vi i detta sammanhang på prästvigningen. Denna gäller icke någon eller några bestämda församlingar, utan biskopen viger präster för hela stiftet, vilka kunna tjänstgöra i vilken som helst av stiftets församlingar. Detta markeras också därigenom, att prästvigningen normalt förrättas i domkyrkan. Vid prästmötena fungerar också stiftet som liturgisk enhet. I kyrkolagen föreskrives om prästmötet, att detta skall begynna var dag med gudstjänst. Som regel hållas numera vid varje prästmöte icke blott predikogudstjänst, utan den heliga Nattvarden firas också gemensamt av hela prästerskapet med biskopen i spetsen. Synner-

ligen markerat framträder stiftet som liturgisk enhet vid gudstjänsterna i samband med stiftsmöte, då icke blott prästerskapet utan även lekmannarepresentanter för olika församlingar deltaga.

Dessa exempel visa klart, att stiftet i realiteten fungerar som liturgisk enhet. Det finns gudstjänster, som spränga lokalförsamlingens ram och representera hela stiftet. Går man närmare in på frågan om stiftet som liturgisk enhet, visar det sig emellertid, att här finnas olika linjer, som bryta sig mot varandra. Det framgår tydligt vid bedömandet av Nattvardens ställning i kyrkolivet. Den gammalkyrkliga uppfattningen är, att Nattvarden endast kan firas i lokalförsamlingen. Präst och församlingen utgöra här den enda liturgiska enheten. Principiellt är det därför oriktigt att fira Nattvarden vid ett prästmöte eller en ungdomskurs. I denna hållning ligger den fullständigt riktiga uppfattningen, att enheten manifesterar sig just i firandet av Nattvarden. Emellertid finns det en annan uppfattning, som har det gemensamt med den gammalkyrkliga, att den anser, att den kyrkliga enheten manifesterar sig i firandet av Nattvarden, men som i motsats till den gammalkyrkliga uppfattningen ser stiftet och icke lokalförsamlingen som den primära kyrkliga enheten. Detta sammanhänger med en skillnad i uppfattningen av biskopsämbetet. För den gammalkyrkliga uppfattningen är biskopen närmast en präst med vidgade befogenheter. Han har att administrera det av ett antal församlingar sammansatta stiftet, förrätta prästvigningar, installera kyrkoherdar, allt för ordningens skull. Men något utöver prästämbetet finnes principiellt icke i biskopsämbetet. Enligt den andra uppfattningen är biskopen den egentlige prästen, innehavare av det apostoliska ämbetets alla funktioner. Såsom sådan förestår han sitt stift, en herde för hjorden, en husfader för familjen. Prästerna i de olika församlingarna äro biskopens delegerade, på vilka han överlåter de funktioner, som äro nödvändiga för det kyrkliga livet. Stiftet under biskopens ledning är alltså det primära. Församlingarna med sina präster äro helt avhängiga av den större enheten, stiftet med biskopen. Då stiftet är en primär andlig enhet, är det tydligt, att det är en liturgisk enhet.

Enligt denna uppfattning manifesterar sig stiftets liturgiska enhet i den av biskopen firade evkaristin. Biskopens främsta uppgift är att såsom herde för sitt stift, husfader för sin familia, fira evkaristin. Denna princip ger riktlinjer för utgestaltningen av stif-

tets liturgiska liv. Biskopen firar som regel varje sön- och helgdag fullständig högmässa, i vilken han förkunnar Ordet och utdelar den heliga Nattvarden. Denna stiftsmässa firas ej alltid i stiftshelgedomen, domkyrkan. Biskopen befinner sig under en stor del av året ute på visitationer i stiftet. Men vid de större högtiderna firar han den fullständiga högmässan i katedralen. Övriga sön- och helgdagar, då han befinner sig ute i stiftet firar han stiftshögmässan, om detta uttryck må vara tillåtet, i den kyrka, där han för tillfället befinner sig på visitation eller annan kyrklig förrättning. Denna syn på biskopens uppgift innebär något helt nytt i förhållande till nuvarande praxis. Enligt denna sysslar biskopen minst med denna uppgift, som tillkommer honom i egenkap av stiftets herde, att förvalta nådemedlen. Men detta sammanhänger med den rådande synen på biskopsämbetet, att biskopen har att utföra en del handlingar, som den vanlige sockenprästen icke kan utföra. Enligt den här urgerade uppfattningen är det först och främst biskopens uppgift att för hela stiftet utföra det som varje sockenpräst gör i sin församling, nämligen förkunna Ordet och förvalta sakramenten. Därtill kommer att han viger präster och inviger kyrkor. Men dessa uppgifter äro icke de primära.

Biskopens uppgift att predika Ordet och förvalta sakramenten, som framträder i den av honom celebrerade söndagliga stiftshögmässan kan också förverkligas vid vissa utomordentliga för hela stiftet betydelsefulla högtider. Dit kunna vi räkna prästvigningen. Denna högtid är ju icke så sällan i Svenska kyrkan liturgiskt sett ganska undanskjuten. I Lund firas den till exempel efter aftonsången. Men vid detta viktiga tillfälle, när biskopen framträder som herde för hela stiftet och inviger delegerade att utföra hans uppdrag i de olika församlingarna, är det på sin plats, att enheten mellan biskop och präster kommer till uttryck i den under biskopens ledning gemensamt firade evkaristin. Detta sker bäst så, att prästvigningen förlägges till högmässan, som då firas under biskopens ledning och utmynnar i den gemensamma kommunionen. Ett förnämligt uttryck för den djupa samhörigheten mellan biskop och prästerskap är den gamla seden, att de nyvigda prästerna tillsammans med biskopen bedja evkaristibönen, den så kallade koncelebrationen.

Ett par andra högtidliga tillfällen, då biskopen kan framträda och genom att fira evkaristin manifesteras stiftets liturgiska enhet

är prästmötet och stiftsmötet. Vid prästmötet har biskopen de flesta av sina präster samlade omkring sig. Han samlar dem då i högtidlig evkaristi kring domkyrkans altare. Även vid detta tillfälle är koncelebrationen på sin plats. Tillsamman med alla sina präster frambär biskopen den evkaristiska bönen. Vid stiftsmötet finns möjlighet att ännu tydligare manifestera den liturgiska enheten genom att icke blott prästerna utan även de olika lekmanrepresentanterna för församlingarna deltaga i den av biskopen såsom hufvud för hela stiftet ledda evkaristin.

Den uppfattning, som här urgeras vinner så småningom gehör. Stiftsmedvetandet blir allt starkare. Stiftsmöten och andra stiftsorgan äro tydliga bevis härpå. Allt större och större krav ställas på biskoparna som andliga ledare. Så småningom komma biskoparna att se som sin väsentliga uppgift att vara herdar för stiftet i den mening att de framförallt vilja predika och förvalta sakramenten. Men då har också stiftet verkligen blivit icke bara en administrativ enhet utan också en liturgisk enhet.

Bengt Strömberg.

Sammanträde med Nordiska nämnden för Tidegård hölls i Trondheim den 23 juni 1949.

Vid sammanträdet närvaro representanter för samtliga Nordens kyrkor, utom Islands. Från Island hade hälsningar ingått genom kyrkoherde Sigurdur Palsson. Likaledes hade hälsning ingått från sekr. i Faith and Order Mr. Voss, Groningen.

Nämnden beslöt sammanträda nästa år i Finland, om möjligt i Åbo och förslagsvis 12—15 juni. Det uppdrogs åt professor W. Schmidt att träda i förbindelse med De liturgiska bröderna för att utforma programmet. Det uttalades som önskemål att en serie föredrag skulle hållas av kyrkoherde K. Peters om den gre-

gorianska sångens former. Om möjligt skulle det på förhand översättas till finska. Föredraget skulle åtföljas av demonstrationer. God tid skulle avsättas till övningar, meditation skulle övas och ett samtal, fritt ur hjärtat, upptagas på programmet.

Till bisittare i den liturgiska nämnden för året utsågos: för *Danmark*: professor R. Prenter, Aarhus, sogneprest Dag Monrad-Möller, Oure, Fyen; Mag. art. M. Wöldike och Mag. art. Finn Viderö, med organist Ethan Rosenkilde-Larsen, Roskilde som suppleant samt res.kap. Joh. Eilschou Holm och hjälpprest Per